

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging

Pensioenfonds
Particuliere Beveiliging

FY 2020

Het doel van de **reo**[®] (responsible engagement overlay)* service is om bedrijven te stimuleren hun handelswijze met betrekking tot ESG (milieu, maatschappij en goed bestuur) te verbeteren. Dit doen wij door ondernemingen waarin onze klanten zijn belegd aan te spreken (engagen) op ESG-kwesties. De focus ligt op het verbeteren van het beleggingsresultaat op lange termijn. Wij willen bedrijven helpen om commercieel succesvoller te worden door op een veiligere, schonere en meer verantwoorde wijze te werken. Zo zijn bedrijven ook beter gepositioneerd om met ESG-risico's en -kansen om te gaan.

Veel landen zagen zich in laatste drie maanden van 2020 gedwongen om met nieuwe beperkingen te komen: delen van Europa en Noord- en Latijns-Amerika werden overspoeld door nieuwe besmettingen met het coronavirus. Toch gloorde er ook hoop: er zijn in recordtempo vaccins ontwikkeld. Nieuwe varianten van het virus en de logistieke uitdaging van de vaccinaties betekenen echter dat bedrijven zich tot ver in 2021 met onzekerheid geconfronteerd zien.

Ook onze werkzaamheden op milieugebied willen we onder de aandacht brengen, in het bijzonder ons engagement met banken en hoe die omgaan met klimaatrisico, naast ook handelaren in grondstoffen en actie tegen ontbossing in het Cerrado-bioom van Brazilië. Naarmate de maatschappelijke bewustwording van klimaatverandering en verlies van biodiversiteit groeit, zien we ook dat ondernemingen beter reageren op engagement en meer bereid zijn actie te ondernemen.

Bewustwording over antimicrobiële resistentie vergroten

Update engagementvorderingen

2020 was het Investor Year of Action on Antimicrobial Resistance (AMR), geïnitieerd door Farm Animal Investment Risk & Return Initiative (FAIRR), de Access to Medicine Foundation, de Principles for Responsible Investment (UN PRI) en de Britse overheid. Het doel: beleggers stimuleren om AMR aan te pakken. BMO GAM neemt als Investor Partner deel. We zijn er namelijk van overtuigd dat AMR een ernstige bedreiging vormt voor de wereldwijde volksgezondheid en dat beleggers daar urgent actie tegen moeten ondernemen. En al helemaal nu de coronapandemie de verspreiding van AMR dreigt te versnellen. Ons engagementproject AMR ging in 2019 van start en we willen het in 2021 verder uitbreiden.

Als Investor Partner hebben wij ons verbonden aan twee initiatieven: 1) het publiceren van een uitgebreide Viewpoint[†] waarin we toelichten hoe de grote voedingsmiddelen- en farmaconcerns de talloze AMR-uitdagingen overwinnen; en 2) het publiceren van een podcast[‡] waarin we AMR nader onder de aandacht brengen.

[†]Viewpoint – <https://www.bmogam.com/wp-content/uploads/2020/11/esg-viewpoint-antimicrobial-resistance-nov-2020.pdf>

[‡]Podcast – <https://sustainabilityleaders.bmo.com/en/news-insights/sustainability-leaders/sustainable-finance/episode-27-preventing-the-antimicrobial-resistance-health-crisis/>

[§]AMR Industry Alliance – <https://www.amrindustryalliance.org/>

Richt snoer voor topbeloningen na een uitzonderlijk jaar

Engagementinitiatief

De coronapandemie heeft voor een ongekende onzekerheid in de wereldeconomie gezorgd. Door operationele ontwrichting hebben bedrijven de strategische doelstellingen van vóór de pandemie niet gehaald. In sommige gevallen moest het mes in de uitgaven, moest het dividend worden gecancelled of was er noodfinanciering van beleggers of overheid nodig. Weer andere belanghebbenden, zoals werknemers, leveranciers en klanten hebben als gevolg van bezuinigingen en ontslagen een hard gelag betaald. Aan de remuneratiecommissie van de diverse ondernemingen de opgave om evenwicht te vinden tussen het motiveren en behouden van de bedrijfstop enerzijds en rechtdoen aan de ervaring van beleggers en andere belanghebbenden anderzijds.

We hebben de voorzitters van de remuneratiecommissie van Britse en Amerikaanse ondernemingen in de hardst getroffen sectoren schriftelijk onze verwachtingen overgebracht. We hebben basisprincipes voorgesteld waar deze de besluitvorming op kon baseren en aangeboden hierover verder van gedachten te wisselen als men dat nuttig vond. We hebben erop gehamerd dat bij de bepaling van de topbeloningen goed wordt gekeken hoe belanghebbenden het jaar zijn doorgelopen, en dan vooral de werknemers, niet alleen de koersontwikkeling van het aandeel.

Wij voorzien een spannend stemseizoen in 2021 met talloze uitdagingen voor beleggers bij de beoordeling van de besluiten die de diverse remuneratiecommissies hebben genomen omtrent de beloning van de bedrijfstop in moeilijke omstandigheden.

Informatieverschaffing over personeelszaken verbeterd

Rapportagestandaarden

We zijn actief in gesprek met ondernemingen in uiteenlopende sectoren over deelname aan de jaarlijkse enquête van het Workforce Disclosure Initiative (WDI) sinds de start in 2016. Belangrijke bevindingen van de evaluatie van de rapportage van 118 ondernemingen waren dat ondernemingen niet staan te trappelen om cijfers prijs te geven over het personeelsverloop of over de interne verantwoordingsmechanismen. Daarnaast is er een grotere bereidheid om gegevens te delen over maatstaven voor vast personeel dan voor de flexibele schil.

We hebben 81 bedrijven direct aangesproken op deelname aan het WDI en verbetering van de informatieverschaffing over arbeid. Van de aangesproken ondernemingen hebben 21 (tegen 17 in 2019) gerapporteerd. We zullen (het gebrek aan) de versochte informatie gebruiken bij ons toekomstige engagement.

Klimaatrisicobeheer: banken verhogen inzet

Update

In de bankenwereld stond 2020 in het teken van diverse toezeggingen van een nuluitstoot in 2050. Banken als **JPMorganChase**, **Morgan Stanley**, **HSBC** en **NatWest** kwamen met zo'n toezegging en lichtten de implementatie ervan toe. Barclays communiceerde over de geboekte vorderingen bij de invoering van de nuluitstoot die in april aan de algemene vergadering van aandeelhouders was toegezegd.

Belangrijk voor een solide strategie is een stevig verankerd klimaatrisicomanagementsysteem. Ter versterking van onze eigen engagementinspanningen hebben we ons aangesloten bij een werkgroep onder de vlag van de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC) die de bankensector helpt eigen doelen af te stemmen op de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs. We hebben verder samen met Asia Research & Engagement (ARE) en een kleine groep andere beleggers contact gezocht met de vijf grootste banken in China. Het doel is om in gesprek te komen over de beheersing van klimaatrisico- en kansen en de daarmee samenhangende transparantie.

Ontbossingsproblematiek in de Cerrado-bloom in Brazilië aanpakken

Gezamenlijk engagement

De Cerrado Manifesto Statement of Support (SoS), waaraan BMO GAM als lead belegger meedoet, heeft in het vierde kwartaal de engagementafspraken met handelaren in soja uit de Cerrado-regio in Brazilië nieuw leven ingeblazen. In een gezamenlijke is gevraagd om harde doelstellingen rond ontbossing en traceerbaarheid te formuleren, duidelijk te rapporteren over de hoeveelheid soja die is betrokken van recent ontboste grond en duidelijk en tijdig te reageren op leveranciers die zich niet aan de afspraken houden.

Hoewel de reactie van de handelaren uiteenlopen, waren we over het geheel genomen teleurgesteld over de lange doorlooptijden en het gebrek aan tijdgebonden doelstellingen voor de realisatie van een ontbossingsvrije keten. Eveneens teleurstellend was het ontbreken van traceerbaarheid- en transparantiemaatstaven, in het bijzonder voor indirecte leveranciers. We hebben een tweede SoS-brief ondertekend waarin we verzoeken om: (1) de toezegging van een datum waarop direct of indirect uit de Cerrado-bloom betrokken soja 'ontbossingsvrij' is; en (2) de invoering van betere traceerbaarheid om ontbossing tegen te gaan.

2020 eindigt met goed nieuws van de Amerikaanse toezichthouders

Update wet- en regelgeving

De Amerikaanse Securities and Exchange Commission (SEC) en het Department of Labor (DOL) zijn in 2020 formeel met diverse voorstellen en regels tegen de sector duurzaam beleggen in het geweer gekomen.

De DOL legde de laatste hand aan de twee belangrijkste regels over de opname van duurzame producten in ERISA-pensioenregelingen en de eis van een diepgravende kostenbatenanalyse van actief stemmen. Net als eerder bij de voorstellen van de SEC reageerde de beleggersgemeenschap sterk. In deze golf van reacties werden vraagtekens gezet bij de onderliggende motivatie en geageerd tegen de onpraktische aard van wat er van pensioenfondsen en breder van institutionele beleggers wordt verlangd.

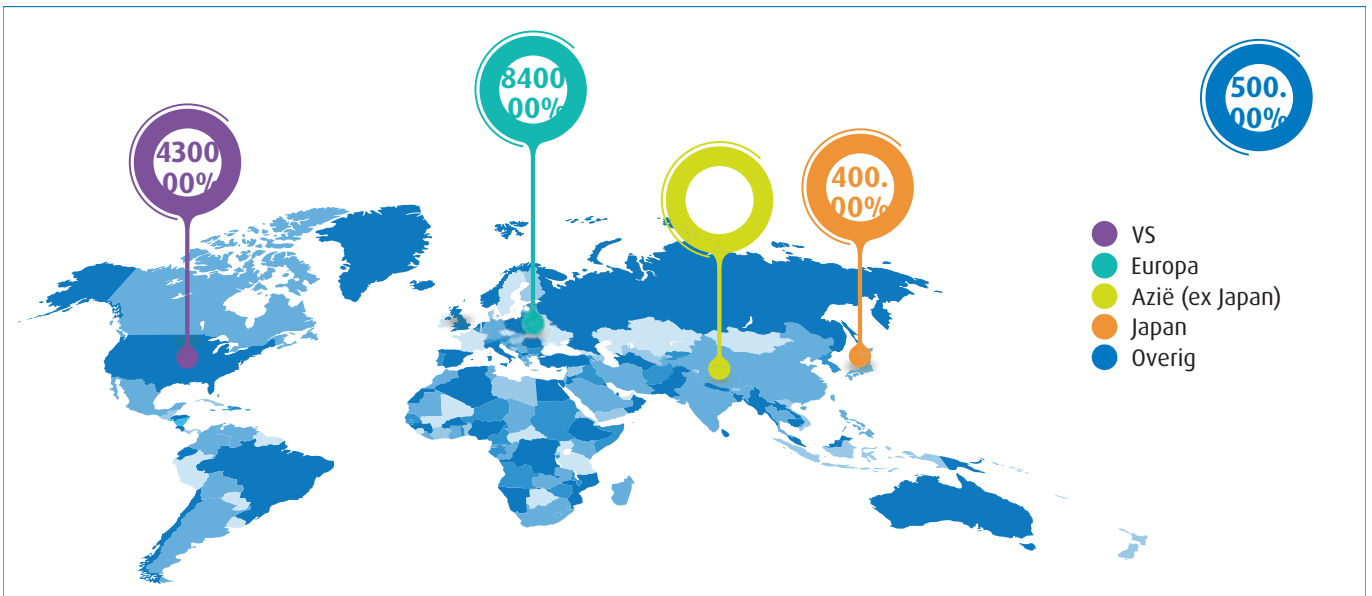
Bij het eerste voorstel over ESG-beleggingsproducten wordt niet langer naar de term ESG verwezen, maar naar financiële- en niet-financiële factoren. De DOL verklaart hiermee dat ESG-factoren van invloed zijn op het risico-rendementsprofiel van een belegging of portefeuille. Ook de tweede regel over stemmen is op een vergelijkbare manier aangepast, namelijk dat pensioenfondsen geen niet-financiële doelstellingen moeten nastreven via de uitoefening van hun stemrecht als dat ten koste gaat van het financiële belang van de pensioenregeling. Wat hiermee wordt toegegeven is dat de door actief aandeelhouderschap nagestreefde duurzame doelen ook financieel van belang kunnen zijn voor de resultaatontwikkeling van een fonds.

Positiever was het bericht dat de Nasdaq-beurs in december een voorstel bij de SEC heeft neergelegd waarin van ondernemingen wordt verlangd dat ze tenminste twee bestuurders hebben die als 'divers' kunnen worden aangemerkt, of kunnen uitleggen waarom niet. Verder moet er diversiteitsinformatie over het bestuur worden aangeleverd. We hebben onze steun aan de SEC uitgesproken.

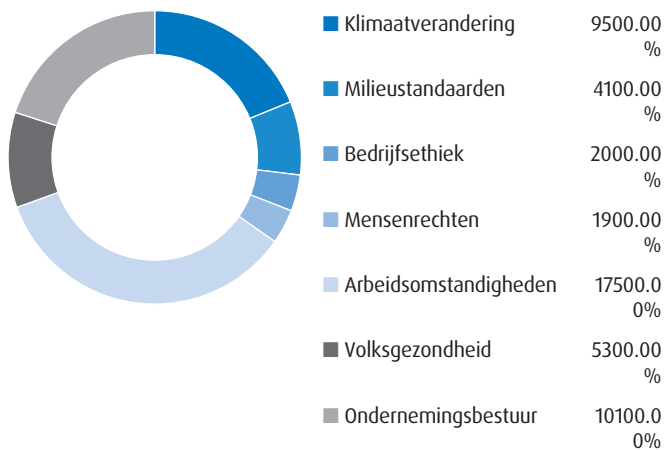
Aantal aangesproken ondernemingen dit jaar

Aangesproken ondernemingen	Behaalde milestones	Aantal landen
136	78	19

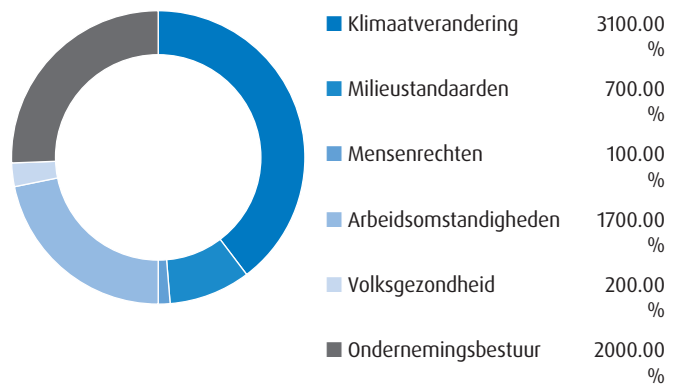
Engagement naar regio

Aangesproken ondernemingen naar onderwerp***

Behaalde milestones naar onderwerp

* reo® wordt toegepast op €277billion beheerd vermogen per 30 september 2020.

** Bedrijven kunnen zijn aangesproken op meer dan een onderwerp.

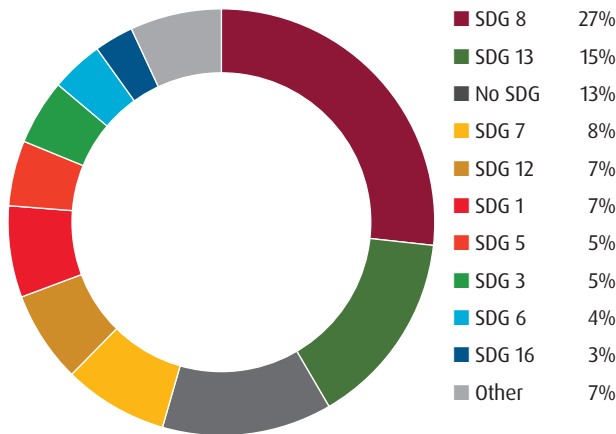
*** Dit verslag is opgesteld met behulp van gegevens die zijn verstrekt door een externe aanbieder van het elektronisch stemplatform. De statistieken zijn exclusief stemmen met nul aandelen en herinschrijvingen. Vergaderingen/stemmingen/voorstellen/ worden geacht niet in stemming te zijn gebracht indien: de stembiljetten zijn verworpen door stemgerechtigde tussenpersonen (bv. indien de nodige documenten (zoals volmachten, bevestiging van de uiteindelijke gerechtigde, enz.) niet aanwezig waren); geïnstrueerd als "Niet stemmen" (bv. op aandelenblokkerende markten); of geen instructie hebben gekregen. In het verleden behaalde resultaten mogen nietgezien worden als een indicatie van toekomstige resultaten. Beurs- en valutaschommelingen betekenen dat de waarde van en de inkomsten uit beleggingen in het Fonds niet gegarandeerd zijn. Zij kunnen zowel dalen als stijgen en u kunt uw inleg verliezen.

Engagements en Sustainable Development Goals (SDGs)

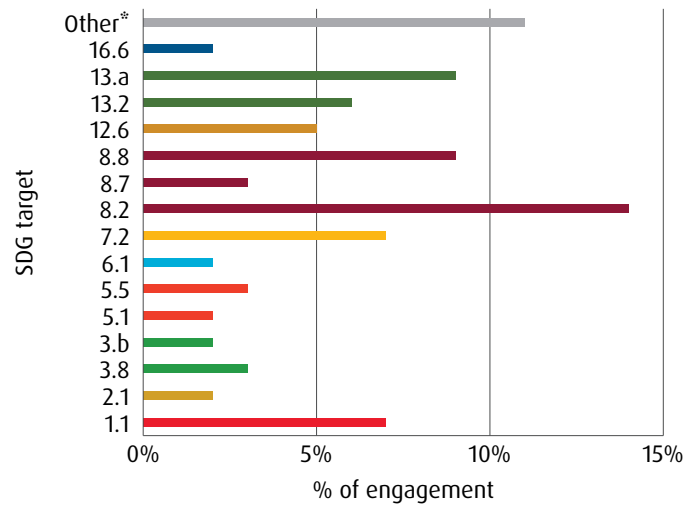
De 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's) zijn ontwikkeld door de VN en bedrijfstakoverkoepelende stakeholders, met het oog op het opstellen van een routekaart naar een duurzamere wereld.

Wij gebruiken de gedetailleerde onderliggende SDG-doelstellingen om de engagementdoelen per bedrijf te bepalen, waar relevant, en om de positieve maatschappelijke en milieugevolgen van engagement te verwoorden. Engagements worden systematisch op doelniveau vastgelegd, om een grotere nauwkeurigheid en een grotere impact mogelijk te maken.

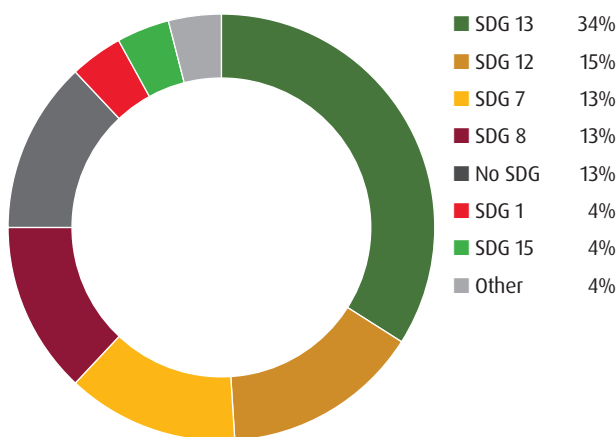
Engagement SDG niveau

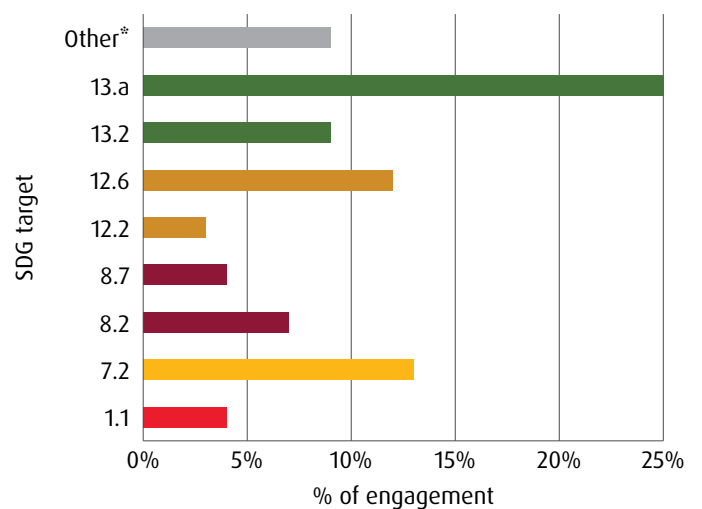
Engagement onderliggende SDG doelstelling

Milestone SDG niveau

Milestone onderliggende SDG doelstelling

*Other vertegenwoordigt SDG subdoelen die minder dan 2% van de relevante SDG uitmaken.

Engagement casestudy

Naam: Eni SpA	Land: Italië	Sector: Energie
Prioriteitsbedrijf: -	ESG-risicoscore: 	Reactie op engagement: Goed
Thema: Klimaatverandering	Onderwerp: Transitie naar koolstofarme energie	
SDG: 7.2		

Achtergrond

Eni heeft in maart 2020 de langetermijnstrategie voor uitstootreductie en energietransitie gepubliceerd. De Italiaanse olie- en gasreus voegt zich met dit ambitieuze programma bij de groep grote (vooral Europese) oliemaatschappijen die voor de bedrijfsactiviteiten een duidelijk traject voor de transitie naar een koolstofarme economie hebben geformuleerd en bekendgemaakt. De strategie, waaruit blijkt dat de olie- en gasproductie van Eni in 2025 het hoogste punt voorbij is, bestaat onder andere uit CO₂-reductiedoelstellingen voor de eigen activiteiten en voor de olie- en gasproducten. De onderneming wil voor de operationele uitstoot (scope 1 en 2) in 2040 een CO₂-voetafdruk van per saldo nul hebben gerealiseerd en in 2050 de CO₂-intensiteit van de energieproducten met 80% hebben verlaagd. De strategie voorziet tevens in belangrijke investeringen in duurzame energie.

Actie

We gaan al meer dan tien jaar actief in gesprek met Eni, zowel individueel als in samenwerkingsverband, over de beheersing van de klimaatrisico's en -kansen en de positionering voor de energietransitie. We hebben specifiek aangedrongen op programma's en streefdoelen voor de reductie van broeikasgassen, waaronder CO₂ en methaan; gebruik van en informatieverschaffing over CO₂-prijsstelling en scenarioplanning; betere klimaatrapportages; en de ontwikkeling van langetermijnbonusregelingen waarin rekening is gehouden met de bedrijfsrisico's en kansen die met de energietransitie samenhangen. We hebben verder gevraagd om transparantie over de lobbyactiviteiten, om een evaluatie van het lidmaatschap van brancheorganisaties en om robuuste investeringsprogramma's die zijn afgestemd op de langetermijndoelen van het klimaatakkoord van Parijs. De onderneming gaat positief om met de actieve betrokkenheid van beleggers, zoals blijkt uit de diverse strategische maatregelen die er zijn genomen om het bedrijf voor de lange termijn te transformeren.

Oordeel

We kunnen ons vinden in de formulering en publicatie van de klimaatstrategie van Eni, alsook in het traject van 30 jaar, met tastbare doelen zoals een verhouding gas/olie van 85% en een duurzame energie-capaciteit van minimaal 55GW. De strategie pakt ook andere belangrijke onderwerpen aan, zoals het affakkelen van gas, diffuse methaanemissies, en de opvang en het gebruik van CO₂. We zijn vooral blij met de voortschrijdende vierjaarsplanning voor tussenstappen. Door die doelstellingen voor de kortere termijn kunnen wij de vorderingen volgen en waar nodig om extra stappen vragen. Al met al hebben wij het vertrouwen dat Eni met deze strategie de risico's en kansen van de energietransitie veel beter kan beheersen. We blijven actief met de onderneming in gesprek, onder andere over de koppeling van het klimaattraject met de remuneratieregeling en over de gevolgen ervan voor de investeringsplannen.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Hoya Corp

Land: Japan

Sector: Gezondheidszorg

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Voldoende

Thema: Arbeidsomstandigheden

Onderwerp: Arbeidsnormen

SDG: 8.7

Achtergrond

Hoya is een internationaal medisch-technisch concern met hoofdkantoor in Tokio. De onderneming produceert onder andere brillen, medische endoscopen, intraoculaire lenzen, optische lenzen en belangrijke componenten voor halfgeleidertoestellen. De omzet van Hoya is de laatste tijd sterk gegroeid en de onderneming wil de productie in Vietnam opvoeren om aan de toenemende vraag naar haar producten te voldoen. De risico's van moderne slavernij zijn relatief hoog in Japan. Er is dus actie nodig om de onderneming te beschermen tegen potentiële financiële, juridische, operationele en reputatieschade.

Actie

We hebben een call geregeld met iemand van Investor Relations bij Hoya, die ook lid is van de in 2019 ingestelde ESG-commissie. We gaven aan dat het beleid voor de bestrijding van moderne slavernij op meer aandacht van belanghebbenden kan rekenen nu de productie in Vietnam groeit. We hebben Hoya gevraagd om de verklaring moderne slavernij te evalueren en aan te scherpen in verband met de grotere risico's waar de onderneming nu mee te maken heeft. We vertelden dat BMO Global Asset Management een van de ondertekenaars is van KnowTheChain, een hulpmiddel voor bedrijven en beleggers die de risico's van moderne slavernij in de eigen bedrijfsactiviteiten en wereldwijde ketens willen begrijpen en aanpakken. Volgens de Information & Communications Technology Benchmark 2018 van KnowTheChain staat Hoya op de 30ste plaats van 40 ondernemingen. Onze gesprekspartner vertelde dat Hoya die score wil verbeteren. We hebben geanalyseerd waarom de onderneming relatief slecht scoort en de door KnowTheChain gesignaleerde mogelijkheden voor verbetering met Hoya gedeeld. Bemoedigend vonden we dat deze informatie bij de ESG-commissie terecht komt.

Oordeel

Onze dialoog met Hoya over moderne slavernij was constructief. Positief is dat de onderneming onderkent dat een betere informatieverstopping over het beleid en de werkwijzen voor de aanpak van de risico's van moderne slavernij noodzakelijk is. In onze optiek geeft de aan de Information & Communications Technology Benchmark van KnowTheChain ten grondslag liggende methodiek Hoya waardevolle houvast voor de belangrijkste gebieden waarop actie nodig kan blijken. We werken graag nauwer met de onderneming samen aan de verbetering van de transparantie over moderne slavernij en andere materiële ESG-risico's.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: GlaxoSmithKline PLC

Land: VK

Sector: Gezondheidszorg

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Goed

Thema: Corporate governance

Onderwerp: Beloning bedrijfstop

Achtergrond

GlaxoSmithKline plc (GSK) is een Brits farmaconcern. De multinational is in het verleden negatief in het nieuws gekomen vanwege (de benadering van) de beloning van de bedrijfstop. Dat komt vooral omdat de remuneratiecommissie de topsalarissen moet afstemmen op de beloning van de concurrentie. De meeste daarvan zijn grote Amerikaanse farmaceuten die gewend zijn aan een hoge bezoldiging. De onderneming is bezig met een herziening van het beloningsbeleid waarin de voorwaarden voor de beloning van de bedrijfstop voor de komende drie jaar wordt vastgelegd. Het huidige beleid kon in 2017 op ruime steun van de aandeelhouders rekenen.

Actie

We waren bij de jaarlijkse ESG-bijeenkomst van beleggers. Onderwerp: veranderingen in het remuneratiebeleid. Na de bijeenkomst zijn we ook nog individueel geraadpleegd. Van die gelegenheid hebben we gebruik gemaakt om de remuneratiecommissie feedback te geven. In het consultatiedocument stond onder andere een pensioenbijdrage die hoger ligt dan wat wij bereid zijn te accepteren. In ons engagement met de onderneming hebben wij gepleit voor een pensioenbijdrageniveau van maximaal 15% van het basissalaris voor de bedrijfstop. Dat ligt veel dichterbij het niveau dat voor de gewone medewerker wordt afgedragen. Daarnaast hebben wij onze zorg geuit over de voorgenomen verhoging van de langetermijnbonus. We hebben de onderneming laten weten dat deze factoren voor ons aanleiding waren het beleid niet te steunen, tenzij de pensioenbijdrage zou worden verlaagd. Het was een opluchting om te horen dat het niveau van de pensioenbijdrage zou worden herzien. In 2023 moet dat 7% van het salaris zijn, hetzelfde als wat de onderneming aan de gewone medewerker betaalt. Dit is weliswaar geen directe verlaging maar voor ons acceptabel.

Oordeel

Britse beursgenoteerde ondernemingen staan onder steeds meer druk om de pensioenbijdrage voor zittende bestuurders te verlagen. Voor een deel zit daar de Britse Investment Association achter (waar wij lid van zijn). Veel ondernemingen zijn niet te vermurwen en verlagen die pensioenbijdrage gewoon niet. Maar veel andere spelers doen dat wel, waaronder ook grote namen als HSBC. Dit element van de beloning van bestuurders is volgens ons vanuit het eerlijkeheidsprincipe bijzonder moeilijk te onderbouwen. De hoge bijdrage is voor een deel een overblijfsel uit het verleden en dateert van de overstap van ruimhartige toegezegde pensioenrechten naar toegezegde-bijdrageregelingen. Net als de voorgestelde verhoging van de langetermijnbonusregeling zijn we bang dat ook dit tot extreem hoge toekenningen kan leiden. De remuneratiecommissie heeft inmiddels de pensioenbijdrage verlaagd en ook andere positieve wijzigingen aangebracht, dus we denken dat er genoeg water bij de wijn is gedaan om bij de jaarvergadering voldoende steun te krijgen.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Facebook Inc

Land: VS

Sector: IT

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Matig

Thema: Mensenrechten

Onderwerp: Modereren content

Achtergrond

Als social media-platform met meer dan 2,5 miljard actieve gebruikers (dat wil zeggen, één op de drie wereldbewoners) heeft Facebook met zijn content potentieel ongekende invloed. Na het Cambridge Analytica-schandaal in 2018 worden er steeds vaker kanttekeningen gezet bij de rol van de onderneming in de samenleving, vooral over de verspreiding van desinformatie op het Facebook-platform en op WhatsApp. In een recent rapport waartoe de onderneming opdracht had gegeven, gaf Facebook toe er niet in te zijn geslaagd om tegen te houden dat het platform werd gebruikt om 'verdeeldheid te zaaien en tot offline geweld op te roepen', met als gevolg de genocide van de Rohingya in Myanmar in 2017. Van recenter datum is de livestream van terroristische aanslagen zoals de schietpartij in Christchurch in Nieuw-Zeeland vorig jaar. Dit alles vindt plaats in de context van een slechte corporate governance en bedrijfscultuur die oprichter en CEO Mark Zuckerberg uit de wind houden en ervoor zorgen dat hij geen verantwoording hoeft af te leggen aan minderheidsaandeelhouders en de samenleving in het algemeen.

Actie

We hebben begin 2019 met de onderneming gesproken over het voorstel om een Content Oversight Board ('COB') op te richten in het kader van de verbetering van de modereeractiviteiten. We signaleerden toen al dat er een open en uitgebreide raadpleging leek te worden gehouden met een brede groep belanghebbenden over de manier waarop de COB in de praktijk zou moeten gaan werken. Gezien het feit dat CEO van Facebook Mark Zuckerberg zei dat de COB begin 2019 van start zou gaan, bevreedde het ons hoe weinig er op het moment van de raadpleging in de steigers stond. In onze formele reactie gaven wij onze steun in het algemeen, maar drongen we ook aan op de publicatie van een transparantieverlag waarin ook andere delen van het modereerprogramma voor content aan de orde zou komen, zodat beleggers en andere belanghebbenden de vorderingen actief kunnen volgen. Daarnaast hebben we ons aangesloten bij en meegewerkt aan de activiteiten van een coalitie van beleggers die Facebook, Alphabet en Twitter wil aanspreken op het beter modereren van de livestreams via de respectievelijke platforms.

Oordeel

De onderneming heeft een concept-charter voor de COB gepubliceerd, met daarin het besluitvormings- en publieke verslagleggingsproces. Vooral gunstig vinden we dat de COB onafhankelijk van Facebook zelf gaat opereren, eigen gespecialiseerde medewerkers krijgt en dat de beslissingen ervan bindend zijn voor Facebook. Wel vinden we de uitrol ervan nog altijd te traag verlopen: tot de zomer worden er geen benoemingen voorzien. Naar het zich laat aanzien, komt er geen verandering in het takenpakket van de raad van bestuur van Facebook. In onze optiek zou dat bestuur eindverantwoordelijk moeten zijn. Net als bij andere social media-ondernemingen is de verantwoordelijkheid voor het modereren van de content weinig duidelijk, worden er onvoldoende middelen ingezet om het probleem aan te pakken en wordt er maar weinig informatie naar buiten gebracht. Om die reden hebben wij samen met 100 wereldwijde beleggers een open brief geschreven op de dag van de herdenking van de schietpartij in Christchurch. In die brief worden deze ondernemingen gevraagd meer te doen.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Goldman Sachs Group Inc/The

Land: VS

Sector: Financiële instellingen

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Voldoende

Thema: Klimaatverandering

Onderwerp: Klimaatfinanciering

SDG: 13.2

Achtergrond

De OESO schat in dat tot 2030 \$6,9 biljoen nodig is om de klimaat- en duurzame ontwikkelingsdoelen te realiseren. Een van die doelen is de overgang naar een koolstofarme economie, die voor banken met zowel risico's als kansen gepaard gaat. In 2019 hebben we de klimaatstrategie van grote financiële instellingen in de ontwikkelde markten onder de loep gelegd. Daarbij hebben we onder meer gekeken of er stresstesten waren uitgevoerd en of deze relevante bedrijfsmaatstaven hadden opgeleverd. Tot onze spijt moeten we concluderen dat de meeste banken over onvoldoende robuuste systemen en procedures beschikken om het klimaatrisico het hoofd te bieden. Als een van de grootste en invloedrijkste investeringsbanken ter wereld is Goldman Sachs daarop geen uitzondering.

Actie

We hebben dit jaar diverse malen met de bank overlegd en getracht te achterhalen in hoeverre duurzaamheid en het klimaat een rol spelen in de kredietverlening en het acceptatiebeleid. We kregen te horen dat er een nieuw beleidskader voor sociale en milieurisico's in de maak was en dat meer informatie bekendgemaakt zou worden over nieuwe procedures voor de beheersing van klimaatrisico's, conform de aanbevelingen van de Taskforce on Climate Related Financial Disclosures (TCFD). Onze conclusie was dat het concern meer werk verzetten dan het meldt en hebben aangegeven hoe het evenwicht daartussen kan worden hersteld. Tegen eind 2019 heeft de onderneming aangekondigd dat het \$ 750 miljard vrijmaakt voor financiering, adviesdiensten en investeringen in duurzame initiatieven zoals de overgang naar een koolstofarme economie. In het kader daarvan heeft GS het milieubeleid aangepast. De financiering van nieuwe kolenmijnen en met behulp van kolen opgewekte elektriciteit wordt beperkt. Van de grote Amerikaanse banken heeft GS daarmee het sterkste beleid. En ten slotte heeft de bank haar eerste TCFD-verslag gepubliceerd.

Oordeel

Naast de gedane toezeggingen op ondernemingsniveau was de publicatie van het eerste TCFD-rapport een noodzakelijke stap. Het management krijgt daarmee meer inzicht in de invloed van het klimaatrisico en beleggers kunnen aan de hand van het rapport analyseren hoe de relevante risico's worden onderkend en beperkt. In het rapport is veel van het bestaande werk op dit gebied samengebracht. Daarnaast is er nu meer duidelijkheid over de scenarioanalyse van het klimaatrisico. Maar hoewel het proces is toegelicht, ontbreekt informatie over de uitkomsten. In de toekomst dringen we aan op meer informatie hierover. Ook zien we graag meer details over en aanscherping van de beperkingen van de financiering van koolstofintensieve sectoren.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Keyence Corp

Land: Japan

Sector: IT

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Voldoende

Thema: Corporate governance

Onderwerp: Aandeelhoudersrendement

Achtergrond

Keyence, de zeer succesvolle fabrikant van industriële automatiseringssystemen, is nu de op één na grootste beursgenoteerde onderneming van Japan. Het bedrijf is Softbank en NTT Docomo voorbijgestreefd en hoeft alleen Toyota Motor nog voor zich te dulden. Desalniettemin is Keyence een schoolvoorbeeld van de problemen waarvoor Japanse bedrijven zich gesteld zien. We zien een geïsoleerd opererend bestuur met een minimaal aantal onafhankelijke bestuurders in combinatie met een extreem lage dividenduitkering (veel Japanse bedrijven staan erom bekend dat ze op hun geld blijven zitten en weinig aan beleggers uitkeren). Om die reden hebben we bij aandeelhouderbijeenkomsten meerdere malen tegen diverse moties gestemd, en onder andere vanwege het lage uitkeringspercentage onze steun onthouden aan het voorgestelde slotdividend. Takemitsu Takizaki is de oprichter en grootaandeelhouder van Keyence. Hij heeft nog steeds zitting in het bestuur en vertraagt in die functie al jarenlang de ontwikkelingen op het gebied van de corporate governance. Ondanks de gesignaleerde problemen zijn we al jaren overtuigd van het groeipotentieel van de onderneming. We hebben onze zorgen in de afgelopen jaren diverse malen aan het bestuur kenbaar gemaakt.

Actie

We zijn sinds 2013 actief met de onderneming in gesprek over onderwerpen als de samenstelling van het bestuur en efficiënt kapitaalgebruik. Op beide fronten is er enige vooruitgang geboekt. Er zijn twee externe bestuurders aan het bestuur toegevoegd. Daarmee is het percentage onafhankelijke vertegenwoordiging van 0% in 2013 gestegen tot 22% in 2020. Dat dit percentage niet hoger is, heeft naar onze mening puur en alleen met de oprichter te maken. Verder hebben we ons sterk gemaakt voor een hogere winstuitkering aan de aandeelhouders. Dat verzoek leek jarenlang aan dovemansoren gericht. Eind 2019 heeft het bedrijf echter een aandelensplitsing aangekondigd om het aandeel Keyence aantrekkelijker te maken voor particuliere beleggers. Er zijn nu twee keer zoveel aandelen in omloop, maar toch heeft Keyence het dividend per aandeel verhoogd. Dat heeft geresulteerd in een langverwachte verhoging van de dividenduitkering van 10,7% in 2019 tot 18,4% in 2020.

Oordeel

Suboptimale kapitaalefficiëntie leidt tot een bovenmatige kasreserve. Dat is een probleem waar Japanse bedrijven om bekendstaan. Premier Shinzo Abe maakt zich al bijna tien jaar sterk voor betere corporate governance en beter stewardship. De gemiddelde dividenduitkering in de markt is van minder dan 1% in 2006 gestegen tot 2,5% nu. Dat is een duidelijk signaal dat de roep om hervorming van de overheid vruchten afwerpt. De drijvende kracht achter deze verandering bij Keyence en andere bedrijven is echter de actieve betrokkenheid van beleggers. We zijn blij dat Keyence geld uit de kas aan beleggers retourneert. Een stabiele groei van de dividenduitkering wordt over het algemeen beschouwd als het kenmerk van een aandeelhoudersvriendelijk, kwalitatief hoogwaardig bedrijf. Voor de toekomst blijven we het belang van een betere corporate governance onderstrepen, en dan met name van effectief bestuur.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Halma PLC

Land: VK

Sector: IT

Prioriteitsbedrijf: ✓

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Voldoende

Thema: Corporate governance

Onderwerp: Toezicht duurzaamheid

Achtergrond

Als onderneming die zich specialiseert in producten die gevaren opsporen en levens beschermen, zet Halma nadrukkelijk als bedrijfspurpose de positieve bijdrage aan de samenleving in de schijnwerpers. Minder duidelijk is hoe de bedrijfsonderdelen precies bijdragen aan de vier SDG's die Halma als relevant aanwijst, namelijk doel 3 (goede gezondheid), doel 6 (schoon water), doel 9 (industrie, innovatie en infrastructuur) en doel 11 (duurzame steden en gemeenschappen). Meer en duidelijkere informatie zou het niet alleen voor aandeelhouders duidelijker maken waaraan ze via hun investering bijdragen, de onderneming zou er ook voor andere investeerders interessanter door worden, waardoor de kapitaalkosten eventueel ook omlaag kunnen.

Actie

We hebben er het afgelopen jaar bij diverse gelegenheden bij het senior management op gehamerd hoe belangrijk het is om het positieve effect van de bedrijfsproducten te meten en te rapporteren. De CEO leidt vaak de discussie over duurzaamheid, waaruit blijkt dat het management voor dit onderwerp warmloopt. Ons is opgevallen dat maar weinig concurrenten op dit moment duidelijke maatschappelijke en milieumaatstaven publiceert. Aanleiding om de onderneming aan te sporen het voortouw te nemen en te laten zien hoe betekenisvolle informatie kan worden verschaft waarin de productlijnen worden gekoppeld aan verfijndere SDG-doelstellingen die voortkomen uit de overkoepelende doelen. Bemoedigend is dat de onderneming overtuigd leek van de relevantie van het SDG-kader voor de verbetering van de rapportage, alsook van de door afzonderlijke bedrijfsonderdelen ondernomen actie om te bepalen hoe de effecten beter kunnen worden gemeten.

Oordeel

Het jaarverslag 2020 is het derde kwartaal gepubliceerd. Tot ons genoegen viel er meer te lezen over tast- en meetbare maatstaven over het positieve effect van specifieke producten. Zo meldde de onderneming onder SDG 3 dat er wordt bijgedragen aan de diagnose van ziekten in de vorm van ruim 1 miljoen diagnostische producten per jaar. Bij SDG 11 schat de onderneming dat de branddetectieproducten op dit moment in het totaal meer dan 5000 vierkante meter aan gebouwen beschermen. Natuurlijk kunnen die maatstaven nog verder worden verbeterd met de prestaties op jaarbasis of door de formulering van een methode om 'voorkomen schade' te meten, maar dit is een goede eerste stap. Uit gesprekken met de onderneming kwam naar voren dat de uitbraak van het coronavirus dit jaar roet in het eten had gegooid. Er wordt echter wel degelijk gewerkt aan nog betere maatstaven.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Visra Corp	Land: VS	Sector: Nutsbedrijven
Prioriteitsbedrijf: -	ESG-risicoscore: 	Reactie op engagement:
Thema: Klimaatverandering	Onderwerp: Energietransitie	
SDG: 13.2		

Achtergrond

Visra is een van de grootste elektriciteitsmaatschappijen in de VS. Kolen vormen bijna 30% van de capaciteit. Visra is pas sinds 2017 beursgenoteerd; de activa zijn afkomstig van voorgangers TXU, Luminant en Dynegy. Door de hoge CO2-intensiteit staat de onderneming bloot aan een aanzienlijk klimaatrisico.

Actie

We zijn al sinds 2018 in overleg met de onderneming, in eerste instantie een-op-een en vervolgens als 'co-lead' van Climate Action 100+. We hebben het management meerdere keren gevraagd om een ambitieuzer klimaatbeleid, waaronder een netto uitstoot van nul in 2050; de formulering van een tijdspad voor de uitfasering van kolen en de uitvoering van scenario-analyses. De toon van het engagement was constructief en de onderneming was zich ervan bewust achter te lopen bij de concurrentie in de VS op het gebied van de duurzaamheidsstrategie en -rapportage. In augustus hebben we als onderdeel van Climate Action 100+ deze vraagstukken direct aan de CEO en CFO kunnen voorleggen. De CEO liet er geen misverstand over bestaan dat de toekomst lag in deel uitmaken van de energietransitie, beschreef een duidelijk traject om daar te komen en maakte gewag van de mogelijke obstakels, onder andere de urgente behoefte aan betere energieopslag. In september is een heel scala aan nieuw beleid en initiatieven aangekondigd, waarvan veel in overeenstemming met onze engagementverzoeken: onder andere een netto uitstootdoel van nul voor 2050; een sterker streefdoel voor 2030; data voor de ontmanteling van nog weer zeven kolencentrales; en nieuwe projecten op het gebied van duurzame energie en opslag. De onderneming heeft daarnaast haar eerste klimaatverslag gepubliceerd, met daarin nadere informatie over posities die zijn ingenomen ter bevordering van ambitieuzer klimaatbeleid, verwijzingen naar de Just Transition-agenda en maatregelen ter ondersteuning van lokale gemeenschappen in gebieden waar kolenmijnen dichtgaan.

Oordeel

Visra blijft natuurlijk een onderneming die in hoge mate is blootgesteld aan klimaatrisico. Sommige kolencentrales blijven volgens de planning nog vele jaren open. Er is daarnaast een grote afhankelijkheid van aardgas. We zouden ook graag een verdere verbetering van de informatieverschaffing zien, onder andere in de vorm van historische en toekomstige cijfers voor de CO2-intensiteit, naast ook een koppeling met de bezoldiging die iets om het lijf heeft. De recente aankondigingen zijn echter een belangrijke stap voorwaarts en brengen Visra op één lijn met andere belangrijke Amerikaanse elektriciteitsmaatschappijen die zich ook hebben vastgelegd op een bedrijfsmodel van een netto nuluitstoot in 2050.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: General Motors Co

Land: VS

Sector: Duurzame consumentengoederen

Prioriteitsbedrijf: ✓

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement: Voldoende

Thema: Arbeidsomstandigheden

Onderwerp: Sociaal ketenbeheer

SDG: 8.7

Achtergrond

Net als andere autofabrikanten verschuift General Motors het wagenpark richting auto's met een nuluitstoot die passen bij een koolstofarme toekomst. De sleutel van deze strategie is echter wel het gebruik van goedkope, lithium-ion-accu technologie en dat hangt weer af van mineralen als kobalt. De inkoop van kobalt uit de Democratische Republiek Congo wordt in één adem genoemd met ernstige en systematische mensenrechtenovertredingen, waaronder kinderarbeid en slechte gezondheid en veiligheid. Een goede omgang met dit probleem is dus van essentieel belang voor het toekomstige succes van de onderneming. Als onderdeel van het samenwerkingsinitiatief van het PRI over de verantwoorde inkoop van kobalt hadden wij de rol van lead belegger bij General Motors. We wilden graag weten hoe het bedrijf omgaat met dit probleem en dringen waar nodig op verbeteringen aan.

Actie

Na een evaluatie van de werkwijzen en standaarden hebben we in de loop van 2020 in diverse bijeenkomsten met interne ketenspecialisten over onze bevindingen gesproken. De onderneming is recent van accu-strategie veranderd en overgestapt van een inkoop van derden-model naar directe inkoop. Dat houdt in dat veel van de due diligence die eerder door een leverancier werd gedaan, nu intern wordt opgepakt. De onderneming hanteert een lik-op-stuk beleid voor kinderarbeid in de keten en blijft in de due diligence zwaar leunen op samenwerking binnen de sector. Dat gebeurt via het auditproces, voornamelijk de instrumenten en hulpmiddelen die door het Responsible Minerals Initiative (RMI) zijn ontwikkeld (waarvan GM lid is). Verder is men gestart met een interne mensenrechten due diligence voor de keten. Beoordeeld wordt onder andere of er extra procedures nodig zijn. Het viel ons tijdens het engagement op dat de informatievervalsing is verschoven van governance en beleid naar een meer verhalende aanpak over de praktijk. Dat maakt het lastiger om de risicobeheerprocedures te begrijpen en te beoordelen. We hebben daarom gevraagd om meer transparantie en informatievervalsing over de inkoop van kobalt naast ook over bredere sociale aandachtspunten in de keten.

Oordeel

De interne accutechnologie van de onderneming vormt het speerpunt van de huidige transitiestrategie waarmee de onderneming zich van de concurrentie hoopt te onderscheiden. Ons advies is dat deze ook de duurzame inkoop onderdeel van de boodschap maakt. De voortgaande dialoog is geruststellend, zeker omdat de informatievervalsing minder duidelijk is dan we gewend waren. Gezien de omvang van de mensenrechtenschendingen in de kobaltketen zijn wij van mening dat afschaffing van het gebruik van kobalt de effectiefste strategie is. In de jongste accutechnologie zit al minder kobalt dan bij concurrerende producten, dus dit doel lijkt een stip aan de horizon voor de onderneming. Onduidelijk is wanneer en of dit volledig kan worden gerealiseerd.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Sempra Energy	Land: VS	Sector: Nutsbedrijven
Prioriteitsbedrijf: ✓	ESG-risicoscore: 	Reactie op engagement:
Thema: Klimaatverandering	Onderwerp: Bestendigheid tegen natuurbranden	
SDG: 13.1		

Achtergrond

De steeds intensere natuurbranden in het westen van de Verenigde Staten van de afgelopen jaren hebben een verwoestend effect op mensenlevens, vastgoed en het milieu. Elektriciteitsmaatschappijen bevinden zich aan het front: van de ergste branden zijn sommige veroorzaakt door vonken van het stroomnet. Zo erkende PG&E dit jaar schuld aan de dood van 84 mensen als gevolg van de 2018 Camp Fire. Er was in 2019 tevens surseance van betaling aangevraagd; PG&E zag zich geconfronteerd met tientallen miljarden aan boetes.

Actie

We hebben gesproken met de Californische nutsbedrijven PG&E, Southern California Edison en San Diego Gas & Electric (eigendom van Sempra Energy). We wilden weten wat de plannen zijn om natuurbranden op te vangen en hoe deze bedrijven de toenemende risico's beoordelen naarmate klimaatverandering voor verdere temperatuurstijgingen zorgt. Alle drie investeren ze fors in vernieuwen elektriciteitspalen en -lijnen; vegetatiebeheer rond stroominfrastructuur; en verbeterde monitoringsystemen. In verband met dat laatste leggen alle drie ook centrales proactief stil in tijden van hoog brandgevaar. Een controversieel besluit, want bewoners zitten dan zonder elektriciteit. Uit ons gesprek met Sempra werd duidelijk dat die proactieve aanpak al dateert van lang voor de recente natuurbranden. De onderneming heeft al sinds 2009 een meteoroloog in dienst. Dat is inmiddels uitgebreid naar een heel team. Via ons videogesprek kregen we een demonstratie van de risicotool die wordt gebruikt, met gegevens van circa 220 weerstations en over 500.000 bomen. Met die tool kan een Fire Potential Index worden berekend om een hoog risiconiveau te signaleren en om te voorspellen hoe een brand zich. Sempra werkt verder samen met de autoriteiten in Californië. En met wetenschappers wordt gewerkt aan klimaatmodellen voor de toekomst.

Oordeel

Ondernemingen uit alle sectoren die met weersrisico's te maken hebben, moeten op een systematische manier bedenken hoe die risico's zich kunnen ontwikkelen naarmate de klimaatverandering versnelt. In de sector nutsbedrijven zal het risico op natuurbranden zich waarschijnlijk verspreiden naar gebieden die daar eerder geen ervaring mee hadden (de Amerikaanse staat Oregon had daar in het natuurbrandenseizoen van 2020 veel meer last van dan in eerdere jaren). Historisch risico geeft geen betrouwbare indicatie meer voor toekomstige risico's. Ondernemingen als Sempra die dit al vroeg onderkennen en nu investeren, verbeteren de kans dat ze in een latere fase veel duurdere consequenties kunnen vermijden.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Wolters Kluwer NV

Land: Nederland

Sector: Industrie

Prioriteitsbedrijf: -

ESG-risicoscore:

Reactie op engagement:

Thema: Corporate governance

Onderwerp: Topbeloningen

Achtergrond

Deze aanbieder van professionele informatie- en softwarediensten heeft in april voor het eerst een bindende stemming gehouden over het remuneratiebeleid voor de bedrijfstop. De motie heeft de strenge 75% goedkeuringsdrempel in het kader van de Nederlandse implementatie van de Aandeelhoudersrichtlijn (SRD) II niet gehaald. Bijna 48% van de stemmen was tegen, een zeer hoge mate van tegenstand in de Nederlandse markt.

Actie

We hebben voor en na de jaarvergadering diverse keren met de onderneming gesproken. In die gesprekken hebben we aangedrongen op het verwijderen van een onevenredig aantal Amerikaanse bedrijven uit de vergelijkingsbasis. Deze werkwijze heeft in onze ogen geleid tot een totaal aan bestuurdersbeloningen dat ver boven het in de Nederlandse markt aanvaardbare niveau is uitgedroefd. Ook hebben we gepleit voor een einde aan de bepaling dat aandelen volledig onvoorwaardelijk worden bij een eventuele verandering in de zeggenschap. Dat is niet conform best practice in Nederland en daarbuiten. Verder wilden we graag betere rapportage over de prestatiedoelstellingen (onder andere die gekoppeld zijn aan ESG-maatstaven) in zowel de korte als de langetermijn bonusregeling. Net als veel andere beleggers verwachten we dat aan de langlopende bonusregeling gekoppelde streefdoelen ex ante bekend zijn. Zoals we hadden gevraagd, worden de bonusdoelen nu ex-post gerapporteerd en zijn alle aan ESG gekoppelde doelen onafhankelijk verifieerbaar en kwantificeerbaar. Dat de onderneming alleen maar wilde toezeggen die langetermijn doelstellingen met terugwerkende kracht te publiceren, vinden we teleurstellend, maar we zijn blij met de belofte van verbetering. In het kader van de Covid-19 pandemie heeft de CEO vrijwillig 10% van het totaalbedrag van haar langetermijn bonus ingeleverd en afgezien van een salarisverhoging in 2021. De zorg over het totale niveau van de beloningen is hiermee nog niet weggenomen.

Oordeel

We zijn blij met de positieve ontwikkeling van de reactie van de onderneming op contacten met beleggers na het falen van de stemming over remuneratie. In eerste instantie dachten we dat de onderneming alleen maar wilde weten hoe ze die motie er in 2021 wel door konden krijgen. We zijn inmiddels gerustgesteld dat men zich echt wil inzetten voor afstemming van de beloningspraktijken en informatieverschaffing op de markt en de verwachtingen van beleggers.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG1	1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$1,25 per dag moeten rondkomen.
■ SDG2	2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
■ SDG3	3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
■ SDG3	3.5	De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
■ SDG3	3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
■ SDG3	3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
■ SDG3	3.b	Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid.
■ SDG5	5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
■ SDG5	5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveau: van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
■ SDG6	6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
■ SDG6	6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
■ SDG6	6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recycling en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
■ SDG6	6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's, met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recycling en hergebruik.
■ SDG7	7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
■ SDG7	7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
■ SDG8	8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
■ SDG8	8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.
■ SDG8	8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
■ SDG8	8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG8	8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
■ SDG8	8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in preciaire werkomstandigheden bevinden.
■ SDG9	9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
■ SDG9	9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
■ SDG10	10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
■ SDG10	10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
■ SDG11	11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
■ SDG12	12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
■ SDG12	12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
■ SDG12	12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
■ SDG12	12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
■ SDG13	13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
■ SDG13	13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
■ SDG13	13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks \$ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
■ SDG15	15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
■ SDG15	15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
■ SDG15	15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
■ SDG15	15.a	Financiële hulpbronnen mobiliseren en aanzienlijk verhogen vanuit allerlei bronnen om de biodiversiteit en de ecosystemen te vrijwaren en op duurzame wijze te gebruiken.

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG16	16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
■ SDG16	16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.